

**Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Юридичний факультет**

Кафедра адміністративного права та судочинства

КУРСОВА РОБОТА

**з дисципліни: «Актуальні питання адміністративного права та процесу»
на тему: «Відкритість і гласність адміністративного судочинства»**

Студента групи: ПРм-13

Гніздюха Назарія Богдановича

Керівник: д. ю. н., доц.

Кравчук Мар'яна Юріївна

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ГЛАСНІСТЬ ТА ВІДКРИТІСТЬ В СИСТЕМІ ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА.....	5
1.1. Поняття принципу гласності та відкритості як одного з основних принципів адміністративного судочинства.....	5
1.2. Місце принципу гласності та відкритості серед принципів адміністративного судочинства.....	9
Висновки до розділу 1.....	11
РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ГЛАСНОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	13
2.1. Сутність та процесуальна важливість гласності та відкритості	13
2.2. Правова природа та наукові підходи до визначення гласності та відкритості в адміністративному судочинстві.....	17
Висновки до розділу 2.....	19
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМАТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЛАСНОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ УКРАЇНИ.....	21
Висновки до розділу 3.....	25
ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	32

ВСТУП

Актуальність теми. Гласність та відкритість адміністративного процесу впливає з його публічності та офіційності та є надзвичайно важливим в системі принципів адміністративного судочинства, адже означає передбачену законом можливість отримання доступу до інформації про судові засідання та судові рішення. Особливої актуальності дане питання набуває через те, що найосновнішим завданням адміністративного судочинства виступає захист прав та свобод громадян, та законних інтересів юридичних осіб, що в свою чергу є невід'ємним компонентом розвитку будь-якої демократичної держави.

Ступінь дослідження. Окремі аспекти розуміння гласності та відкритості адміністративного процесу розглядали такі вітчизняні вчені як: В. К. Матвійчук, А. Т. Комзюк, А. О. Селіванов, І. Б. Коліушко, О. В. Кузьменко, Т. О. Гуржій, Є. В. Курінний. Також принцип гласності та відкритості в сукупності з іншими принципами адміністративного судочинства розглядали: В. А. Кряжков, А. І. Марущак, І. Л. Петрухін, С. В. Праскова, В. С. Стефанюк, О. та ін. Однак переважна більшість досліджень гласності та відкритості, проводилася в невід'ємності від інших принципів адміністративного судочинства, або ж розглядалася поверхнево. З огляду на це принцип гласності та відкритості потребує повного та всебічного дослідження, як один з основоположних та невід'ємних принципів адміністративного судочинства.

Метою курсової роботи є дослідження гласності та відкритості в системі принципів адміністративного судочинства а також з'ясування особливостей та проблематики практичного застосування принципу гласності та відкритості в адміністративному судочинстві. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні **завдання**:

1. Розглянути гласність та відкритість як основоположний принцип адміністративного судочинства;
2. Дослідити місце гласності та відкритості серед принципів адміністративного судочинства;

3. Провести аналіз процесуальної важливості принципу гласності та відкритості та його змісту в адміністративному судочинстві;
4. Дослідити та структурувати наукові підходи до визначення гласності та відкритості в адміністративному судочинстві;
5. Провести дослідження проблематики застосування гласності та відкритості в адміністративному судочинстві в сьогоденні України.

Об'єктом дослідження виступає відкритість та гласність в адміністративному судочинстві.

Предметом дослідження є відкритість та гласність як принцип адміністративного судочинства.

Методи дослідження. За допомогою методу аналізу та синтезу з'ясовано сутність понять «гласність та відкритість», «принципи адміністративного судочинства». Метод системно-структурного аналізу застосований в дослідженні процесуального значення а також виокремленні змісту гласності та відкритості. Порівняльно-правовий метод забезпечив правильне визначення місця гласності та відкритості в системі принципів адміністративного судочинства. Логіко-нормативний метод та метод моделювання застосовувався в висвітленні проблематики практичного застосування гласності та відкритості. Метод узагальнення допоміг сформулювати висновки на основі викладеного матеріалу.

Структура курсової роботи включає в себе такі розділи: Вступ; Розділ 1. Гласність та відкритість в системі принципів адміністративного судочинства; Розділ 2. Зміст та процесуальне значення гласності та відкритості в адміністративному судочинстві; Розділ 3. Проблема забезпечення гласності та відкритості в умовах сьогодення України; Висновки; Список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ГЛАСНІСТЬ ТА ВІДКРИТІСТЬ В СИСТЕМІ ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

1.1. Поняття принципу гласності та відкритості як одного з основних принципів адміністративного судочинства

В ст.129 Конституції України зазначено, що однією з основних засад здійснення судочинства в Україні виступає гласність судового процесу та його повна фіксація технічними засобами. Принцип гласності та відкритості судового процесу визнається також Законом України «Про судоустрій і статус суддів» [11]. Зокрема, у ч. 1 ст. 11 вищевказаного закону зазначено, що судові засідання та інформація щодо справ, а також судові рішення які розглядаються судом, є відкритими, крім випадків, встановлених законом. Також ніхто не може бути обмежений у праві на отримання в суді усної або письмової інформації про результати розгляду його судової справи. Будь-яка особа має право на вільний доступ до судового рішення в порядку, встановленому законом.

Гласність та відкритість адміністративного процесу було визнано одним з основоположних принципів адміністративного судочинства відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України. Гласність судового процесу є запорукою справедливого розгляду справи судом, а також забезпечує можливості для захисту прав і законних інтересів осіб, котрі беруть участь у судовому процесі. Відкритий розгляд це встановлений процесуальним законом порядок розгляду справ у судах, відповідно до якого судові засідання проводяться відкрито з наданням реальної й рівної можливості громадянам, які цікавляться справою, бути присутніми в залі судового засідання, відстежувати хід судового розгляду, конспектувати та стенографувати те, що відбувається, використовувати аудіотехнічні пристрої, проте важлива ремарка, що кіно, фото та відеозйомка із застосуванням саме стаціонарної апаратури проводиться тільки з дозволу суду й учасників процесу. Обмеження принципу відкритого розгляду судової справи також мають місце, вони можуть бути тільки передбачені

законом. Відповідно до відкритості розгляду справи, кожен громадянин, після досягнення 16 річного віку, має право особисто бути присутнім в залі судового засідання та робити письмові нотатки [8].

Відкритість та прозорість судового процесу великою мірою зміцнюють громадський контроль над діяльністю суду, підвищують відчуття відповідальності у суддів та учасників справи і мають позитивний виховний вплив на судовий процес. З метою забезпечення цих принципів суд може дозволяти проведення теле-, звуко-, або відеозапису під час засідань за відповідним дозволом. Приймаючи рішення про це, суд враховує можливий негативний вплив на хід судового процесу та перешкоди у встановленні істини у конкретній справі. Гласність для сторін судового процесу відрізняється від загальної гласності і виражається у їхньому праві на участь у судочинстві, інформування про вимоги чи заперечення іншої сторони, ознайомлення з матеріалами справи, а також можливість бути вислуханими під час засідання суду та інше.

Головним аспектом прозорості юридичної системи є доступність судових засідань. Кожна сторона має право на інформацію про час і місце розгляду своєї справи. Закритий судовий процес може бути застосований лише у випадках, коли відкрите засідання може порушити державну чи іншу захищену законом таємницю, або за проханням учасників справи з метою захисту конфіденційності у справах усиновлення, запобігання розголошенню особистих чи інтимних аспектів життя учасників справи, або інформації, що може нести шкоду для їх репутації [2, с. 50].

На сьогодні законом охороняються, наступні види таємної інформації, для нерозголошення якої може допускається проведення закритого судового засідання:

- державна таємниця, тобто вид таємної інформації, котрий включає в себе відомості у сфері обороноздатності держави, економіки, науки й техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України [17].

- таємниця особистого життя, має місце в тому випадку, коли фізична особа самотійно визначає межі ознайомлення з її особистим життям інших осіб відповідно до ст. 32 Конституції України;
- комерційна таємниця, що включає в себе відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, окрім тих, котрі не можуть належати до комерційної таємниці ст. 505 ЦКУ;
- таємниця усиновлення, сюди відносяться всі види інформації, котрі пов'язані з процедурою усиновлення дитини, а також персональних даних такого кола осіб;
- таємниця особистих паперів, до цього можна віднести документи, фотографії, щоденники та інші записи;
- таємниця кореспонденції, а саме листи, телеграми, телефонні розмови, телеграфні повідомлення та інші види кореспонденції фізичної чи юридичної особи та інформація про них відповідно до ст. 31 Конституції України;
- таємниця про стан здоров'я, до даного виду таємниці відноситься лікарська таємниця, котра може включати інформацію про стан здоров'я особи, її медичний діагноз, факт звернення за медичною допомогою, а також про відомості, що були одержані під час медичного обстеження;
- банківська таємниця, інформація про банківський рахунок, операції за рахунком і відомості про клієнта, відомості про майновий стан та фінансову діяльність в цілому ст. 1076 ЦКУ.

Безспорно важливою складовою прозорості у правосудді є оприлюднення судових рішень та інформації про справи, що розглядаються судами, а також право кожного на доступ до цієї інформації. Закон «Про доступ до судових рішень» встановлює процедуру доступу до судових рішень з метою забезпечення прозорості діяльності судів, передбачуваності судових рішень та забезпечення однакового застосування законодавства. Вищезгаданий закон регулює відносини щодо забезпечення доступу до судових рішень, ухвалених судами загальної юрисдикції, а також ведення Єдиного державного реєстру судових рішень. [18].

Не слід забувати про право на доступ до судових рішень, яке забезпечується публікацією таких рішень на офіційному веб-порталі судової

влади України відповідно до вимог законодавства. Судові рішення можуть бути оприлюднені в друкованих виданнях або поширені в електронній формі з дотриманням законодавчих норм. Учасникам справи гарантується доступ до судових рішень відповідно до процесуальних вимог, а особи, що не є учасниками, мають право ознайомитися з рішенням у повному обсязі, якщо воно безпосередньо торкається їхніх прав або інтересів, згідно з вимогами закону. Але в свою чергу, такі особи повинні довести наявність обґрунтованого інтересу до результатів розгляду конкретної адміністративної справи. [18].

Гласність судочинства відповідно до Конституції України асоціюється з повною фіксацією судового процесу технічними засобами, оскільки саме фіксація судового процесу технічними засобами виступає способом забезпечення гласності судочинства. В свою чергу недотримання встановлених правил під час складання та оформлення протоколів, тягне за собою позбавлення їх доказової сили та процесуального значення [11].

Під поняттям відкритість адміністративного процесу, можна розуміти забезпечення доступу до судових засідань людей, котрі не причетні до адміністративної справи. Відкритість та прозорість судового засідання забезпечує довіру до суду та судової влади в цілому, і на мою думку, саме без відкритості та гласності судочинства не може існувати жодна демократична держава. Відкритість також вимагає від суддів відповідальної і зразкової поведінки, яка б заслуговувала на повагу з боку учасників процесу. Відкритість також проявляється в прилюдному проголошенні судових рішень. Принцип відкритості судового процесу, також дозволяє учасникам процесу брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції за межами приміщення суду, якщо є така технічна можливість, відповідно до ст. 195 КАСУ [8].

Згідно з цією процедурою, сторона у справі має подати заяву про участь у судовому засіданні через відеоконференцію не менше, ніж за п'ять днів до самого засідання. Копія заяви також повинна бути надіслана іншим учасникам справи в той же строк. Важливо відзначити, що учасник, який подав таку заяву, несе відповідальність за можливі ризики технічних неполадок або перерв у зв'язку.

Також слід враховувати, що свідки, експерти, перекладачі та інші спеціалісти можуть брати участь у судовому засіданні через відеоконференцію лише в приміщенні суду. Суд, що розглядає справу, фіксує відео- та аудіозаписи такого засідання за допомогою відповідних технічних засобів. Такі записи зберігаються у матеріалах справи [8].

Отож, принцип гласності та відкритості є невід'ємною ознакою прозорості діяльності судової гілки влади, що в свою чергу неабияк підвищує довіру до суду. Принцип гласності забезпечує сторонам судового процесу, та іншим особам право на доступ до матеріалів справи, право бути повідомленим про час та місце судового засідання, право знати рішення, постанови чи ухвали по справі. Такі права забезпечені в свою чергу проголошенням судових рішень, здійсненням судових повідомлень чи викликів. Тому на мою думку гласність та відкритість судочинства в цілому має велику перевагу перед негласністю, адже це в свою чергу позбавило б коло осіб адміністративного процесу можливості доведення своєї думки та позиції.

1.2. Місце принципу гласності та відкритості серед принципів адміністративного судочинства

Варто розуміти, що будь яка система знань ґрунтується на принципах, котрі пов'язані між собою. Тому розглядаючи якийсь конкретний принцип, варто розглянути його в сукупності з іншими принципами правової системи. Відповідно до цього, аналіз основних принципів адміністративного судочинства, дасть можливість визначити місце принципу гласності та відкритості в адміністративному судочинстві. Принципи, котрі найбільше відповідають реалізації адміністративного судочинства були закріплені в Кодексі адміністративного судочинства України. До них відносяться: рівність усіх учасників судового процесу, верховенство права, законність, змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин у справі, гласність та відкритість, обов'язковість судових рішень та ін.

Відповідно до ч.1 ст. 8 КАСУ, можна визначити, що людина та її права і свободи є найвищими цінностями. Тому гласність та відкритість в адміністративному судочинстві реалізується з дотриманням принципу верховенства права, адже всі процесуальні дії, чи доступ до судової інформації, має вчинятися з врахуванням прав людини та громадянина. Також гласність та відкритість адміністративного судочинства, може виступати ознакою забезпечення верховенства права, адже інформаційна відкритість здійснення правосуддя, створює належні умови для дотримання справедливого та неупередженого судового захисту. В ст. 9 КАСУ закріплено принцип законності, суть якого полягає в тому, що законність регулює процесуальні права, обов'язки суддів, та всіх інших учасників процесу. Також під час розгляду конкретних справ, суди повинні оцінювати зміст будь якого нормативно-правового акта на відповідність Конституції України. Отож отримання судової інформації, чи вчинення будь-яких процесуальних дій колом осіб адміністративного судочинства – повинно відбуватися законним способом. З цього випливає, що порушення гласності та відкритості в адміністративному судочинстві, є порушенням норм законодавства, і може тягнути за собою процесуальні наслідки [8].

Особливість реалізації принципу рівності всіх учасників адміністративного процесу перед законом та судом, зумовлена змістом публічно-правових спорів, через наявність відмінної характеристики сторін у справі, яка проявляється в різному соціально-правовому становищі (ч. 2, 4 ст. 71, та ст. 94 КАСУ). В ст. 11 КАСУ закріплюється принципи змагальності сторін, диспозитивності та офіційного з'ясування всіх обставин у справі безпосередньо під час розгляду публічно-правових спорів. Дані принципи взаємозв'язані з принципом гласності та відкритості, адже рівність усіх учасників адміністративного процесу перед законом та судом, а також змагальність сторін, передбачає однакові процесуальні можливості в отриманні судової інформації, або ж допуску до відкритих судових засідань. Принцип офіційності закріплений в ст. 11 КАСУ, та проявляється в активних діях суду в адміністративному

процесі, шляхом вжиття згідно з законом заходів, котрі є необхідними для з'ясування всіх обставин у справі, у тому числі щодо виявлення та витребування доказів із власної ініціативи. Відповідно до цього, процесуальні дії судді та учасників в адміністративній справі, повинні відбуватися згідно з дотриманням положень гласності та відкритості в адміністративному судочинстві, незважаючи хто виступав ініціатором справи.

Відповідно до ст. 124, ч. 3 ст. 129 Конституції України, ст. 13 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів», ст. 14 КАСУ, гарантовано обов'язковість судових рішень. Вищезазначені нормативно-правові акти регламентують, що судові рішення, які набрали законної сили, є обов'язковими для виконання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, посадовими чи службовими особами, фізичними і юридичними особами та їх об'єднаннями на всій території України. Щодо судових рішень інших держав, то вони мають обов'язковість для виконання на території України тільки за умов, котрі визначених законом, відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Більше того, відповідно до ст. 256 КАСУ передбачено підстави, за яких постанови суду повинні бути виконані негайно. Принципи, такі як обов'язковість судових рішень, забезпечення апеляційного та касаційного оскарження, гарантують справедливість розгляду адміністративних справ, та закріплюють обов'язок дотримання гласності та відкритості на будь якій стадії адміністративного судочинства [19].

Висновки до розділу 1

Отож підсумовуючи, принцип гласності та відкритості в адміністративному судочинстві є невід'ємною ознакою прозорості діяльності судової гілки влади, яка беззаперечно підвищує рівень довіри громадян до правосуддя, а також сприяє забезпеченню зразкової поведінки працівників суду, і дотримання ними законності та етичності. Принцип гласності вимагає

забезпечити сторонам, а також заінтересованим особам право на доступ до матеріалів справи, право знати час місце судового розгляду, бути присутнім на судовому засіданні та знати про ухвали, постанови чи рішення. Ці права в свою чергу забезпечуються здійсненням судових викликів та повідомлень, проголошенням судових рішень, видачею чи надсиланням копій судових рішень колу осіб адміністративного судочинства.

Варто відмітити, що принципи адміністративного судочинства не існують відокремлено, вони є пов'язані між собою, утворюючи цілісну правову основу, котра необхідна для здійснення адміністративного правосуддя. З однієї сторони гласність та відкритість втілюється у життя з дотриманням верховенства права, а з іншої сторони виступає його безумовною ознакою. Законність в адміністративному судочинстві охоплює всі стадії розгляду адміністративних справ, процесуальні права суддів та всіх учасників судового процесу. Відповідно до цього, отримання судової інформації повинно відбуватися законним способом, тоді як обмеження гласності та відкритості в адміністративному судочинстві буде порушенням норм законодавства. У контексті адміністративного судочинства, принцип диспозитивності визначається як обмеження суду у виході за межі вимог, викладених у позові, та право кожної особи, яка звертається за судовим захистом, визначати свої вимоги за власним бажанням. З цього випливає, що всі процесуальні дії суддів та учасників процесу в адміністративному судовому процесі повинні здійснюватися з урахуванням принципів прозорості та відкритості.

РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ГЛАСНОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

2.1. Сутність та процесуальна важливість гласності та відкритості

Основні принципи адміністративного процесу мають у своїй основі головне нормативне джерело Конституцію України. В п. 7 ч.3 ст.129 Конституції України визначено гласність судового процесу а також його повну фіксацію технічними засобами як одну з провідних засад судочинства. Даним положенням було визначено принцип гласності, як один з основних засад конституційного ладу, та проявом демократизму у відносинах громадян та держави. Принцип гласності судового процесу за замовчуванням передбачає відкритість судової процедури. Як зазначає І. Б. Факас, відкритість, це такий порядок судового розгляду, при якому доступ в зал судового засідання вільний для всіх громадян, котрі досягли певного віку, та представників засобів масової інформації, а результат процесу та хід справ, можуть вільно висвітлюватися на різних платформах [22, с. 63].

Під принципом гласності судового процесу О. О. Гаврилюк розуміє відкритість судової процедури, котра безумовно сприяє демократизму правосуддя, а також виступає в певній мірі формою громадського контролю, яка в свою чергу сприяє дисциплінованості суду, та збільшує відповідальне ставлення до вирішення поставлених питань [5, с. 147].

Ретельне вивчення положень Кодексу адміністративного судочинства України дозволяє зробити висновок про основні процесуальні права осіб, які беруть участь у справі. Серед них важливо відзначити такі: право на повідомлення про дату, час та місце судового розгляду, на ознайомлення з усіма судовими рішеннями, що стосуються їх інтересів, на ознайомлення з матеріалами справи, на подання клопотань та відводів, на надання усних і письмових пояснень, доказів та заперечень, на представлення та використання доказів, на участь у проведенні дослідження доказів, на висловлення власної позиції щодо питань, що виникають під час судового засідання, на ставлення

питань іншим учасникам процесу, свідкам, експертам тощо. Також до цього переліку входить право оскаржувати судові рішення у частині, що стосуються їх інтересів, та користуватися іншими процесуальними правами, передбаченими законодавством[8].

Саме у вузькому значенні гласність передбачає загальне правило, відповідно до якого розгляд справ у всіх судах проводиться усно та ніхто не може бути позбавлений права на отримання інформації про час і місце розгляду своєї справи. Також, як вже неодноразово наголошувалося, ніхто не може бути обмежений у праві на одержання в суді інформації, котра має відношення до результатів розгляду його судової справи. Принцип прозорості та відкритості в адміністративному процесі можна розглядати як посередницьку ланку у реалізації завдань, які передбачені адміністративно-процесуальним законодавством через конкретні його положення. Ця ланка визначає спрямованість адміністративного судочинства, його загальну структуру, форми та зміст різних етапів та процедур.

У більш широкому значенні гласність означає те, що громадяни котрі не є учасниками судового процесу можуть бути присутні в судовому засіданні. Ця концепція не просто робить процес доступним, а й надає можливість громадськості обговорювати події та результати судових процесів. Вона впливає на формування громадської думки, оцінку роботи суду та правоохоронних органів, що стимулює їх до вдосконалення. Можна стверджувати, що гласність це голос громадянського суспільства, котре є небайдужим до діяльності гілки судової влади. Гласність також означає те, що таким чином вирішення адміністративних справ знаходиться на громадському контролі і безумовно сприяє демократизму та прозорості правосуддя.

Підтвердженням вищезазначеного може слугувати думка І. Л. Петрухіна, який вважає що саме достовірна інформація про справу та її розгляд формує загалом думку суспільства про діяльність правоохоронних органів та роботу суду. Саме завдяки гласності, в суспільства змінюються неправдиві уявлення про

роботу апарату суду, про законодавчі акти, роль учасників процесу, та і загалом завдяки цьому підвищується роль правосвідомості громадян [14, с. 172].

Проаналізувавши стан здійснення правосуддя в Україні, варто відмітити дієві заходи щодо удосконалення співпраці судів з журналістами, з метою висвітлення діяльності судочинства та роз'яснення норм чинного законодавства. Зокрема, з метою збереження прозорості судочинства, та збільшення довіри, громадськості дозволено надавати ЗМІ можливість своєчасно інформувати суспільство про діяльність судів, та висвітлювати судові процеси, чи транслявати судові засідання [12, с. 111].

З огляду на це гласність та відкритість в адміністративному судочинстві гарантує прозору роботу судової системи не тільки для кола осіб судового процесу, але і для громадськості в цілому, та надає можливість кожній людині отримати повну і достовірну інформацію про стан та події як в конкретному судовому процесі, так і в правосудді в цілому.

Досліджуючи процесуальну складову принципу гласності та відкритості в адміністративному судочинстві варто зауважити, що законодавець у ч.3 ст.12 КАС України визначив, що розгляд справ в адміністративних судах проводиться відкрито. В судовому засіданні забезпечується повне фіксування за допомогою звукозаписувального технічного засобу під час будьякого судового розгляду – ч.6 ст.12 КАС України. Тому гласність знаходить свій прояв у відкритому і усному судовому засіданні адміністративної справи. Гласність передбачає інформування осіб, котрі беруть участь у справі про дату, час та місце судового засідання, а також означає і те, що кожен має право ознайомлюватися в установленому законом порядку з судовими рішеннями, які були розглянуті у відкритому судовому засіданні. Звісно таке право може бути обмежено в інтересах нерозголошення конфіденційної інформації. Це є надзвичайно важливим, адже якщо не буде доступу до судових рішень, то це унеможливило б громадський контроль за судовою владою. На сьогоднішній день дане питання вирішується шляхом офіційного оприлюднення судових рішень на веб-порталі судової влади України відповідно до ЗУ «Про доступ до судових рішень» [18].

Також реалізація принципу гласності та відкритості забезпечується наданням можливості повного фіксування технічними засобами. Адміністративний суд повинен забезпечувати повне документування судового процесу за допомогою технічних засобів, а громадяни, присутні на засіданні, мають право вести записи, звукозаписи, а також знімати фото та відео. Проте, варто відзначити, що в адміністративному судочинстві передбачено обмеження щодо ведення фото-, відео-, та звукозапису без відповідної ухвали суду та згоди всіх учасників процесу, окрім суб'єктів владних повноважень відповідно до статті 12 пункту 8 Кодексу адміністративного судочинства України. Це свідчить про те, що відмова у дозволі на застосування зазначених методів фіксації можлива у випадках, коли це заважатиме нормальному ходу засідання та якщо проти цього заперечить хоча б один учасник процесу, який не є суб'єктом владних повноважень [8].

Один з ключових аспектів принципу гласності та відкритості адміністративного процесу - це підстави та процедура проведення закритого судового розгляду адміністративних справ. Відповідно до частини 3 статті 12 Кодексу адміністративного судочинства України, суд має право оголосити судові засідання або його частину закритими з метою збереження конфіденційної інформації, захисту особистих прав та сімейного життя, особливо у випадках, передбачених законом. Такий закритий розгляд може бути допущений лише за рішенням суду, обґрунтованим необхідністю захисту конфіденційної інформації, що містить особисті дані або державні таємниці, передбаченої законодавством. Згідно з ч. 4 ст. 12 КАС України, в закритому судовому засіданні присутні особи, які беруть участь у справі, а вразі необхідності можуть бути залучені спеціалісти експерти, свідки та перекладачі [8].

2.2. Правова природа та наукові підходи до визначення гласності та відкритості в адміністративному судочинстві

Поняття гласності та відкритості а також сутність даного поняття вже досліджувалася в попередніх розділах даної курсової роботи, тому в цьому розділі варто глибше дослідити підходи різних науковців до розуміння гласності та відкритості. Отож в колі вчених висловлювали думки, з приводу встановлення необхідності встановлення співвідношення та уточнення змісту даних засад. Було висловлено припущення про недоцільність застосування подвійних чи потрійних найменувань гласності та відкритості. О. А. Мілієнко безпосередньо висловивши дану позицію, на підставі аналізу відповідних норм КАС України та дослідження змісту принципу гласності зробила підсумок, що найоптимальнішою назвою є «гласність» [13, с. 4]. Також дослідниця окремо вказує, що дотримання принципу гласності та відкритості передбачає здійснення судом певних дій, котрі в свою чергу можна розділити на декілька етапів. Кожна дія, котра здійснюється судом, може бути використана громадськістю і проявлятися як в активних діях, так і в пасивних що може проявлятися в нереалізації наданих прав. О. А. Мілієнко цілком обгрунтовано визнає, що «відкритість» виступає однією з форм реалізації принципу гласності в адміністративному судочинстві та вбирає в себе значення доступності, видимості судового процесу для всіх бажаючих [13, с. 71-72]. Проте існують і інші думки, адже Р.О. Куйбіда та А.О. Маляренко не ототожнюють вищезазначені засади, а В.М. Бевзенко та А.Т.Комзюк в повній мірі розділяють наукові тези щодо розділення поняття гласності та відкритості. Дана група науковців ствержує, що принцип гласності адміністративного процесу проявляється в вільному доступі до інформації, що стосується змісту та результату розгляду справи. А відкритість в свою чергу означає можливість розгляду справ за участі інших осіб та з можливістю використовувати аудіотехнічні засоби, та транслювати судові засідання [9, с. 80].

В. М Кондратенко стверджує, що гласність в адміністративному судочинстві реалізована в процесуальній формі доступності учасників судового процесу, а також заінтересованих осіб до незаборонених законом відомостей, а також активна діяльність судів з надання інформації, що визначена законом, та поширення у суспільстві інформації про здійснення адміністративного судочинства, та як наслідок формування на основі цього громадської думки [10, с. 3-4].

У сукупності змісту двох складових а саме відкритості та гласності розглядає даний паринцип М.В. Джафарова. На її думку ознаками даного принципу є:

- сутність та соціальний зміст права, являє собою одну з початкових форм процесу формування та розвитку конкретних правових норм;
- основу складає конституційне право доступу до інформації щодо розгляду адміністративних справ;
- принцип гласності та відкритості отримав своє нормативне закріплення, а також загальні умови та гарантії його реалізації;
- здійснення гласності та вікритості є формою реалізації громадського контролю, що в свою чергу підвищує соціально-політичну активність громадян, та збільшує авторитет правосуддя в державі;
- за допомогою даного принципу реалізується завдання адміністративного судочинства, а також виступає як гарантія законності при розгляді судами адміністративних справ [6, с. 103].

Такий ж підхід підтримує О.О. Гаврилюк, стверджуючи що реалізація засади гласності та відкритості сприяє не тільки всебічному та повному дослідженню матеріалів адміністративної справи, але і створює для учасників судового процесу можливість для своєчасного та повного здійснення ними прав та обов'язків. Гласний та відкритий розгляд за твердженням О.О. Гаврилюка дозволяє нам переконатися у тому, чи досліджені всі обставини справи, чи всі учасники адміністративного процесу є рівними перед законом та судом, а також чи реалізується змагальність сторін в судовому засіданні [4, с. 6 ; 3 с. 156-152].

Отож, в цілому підтримуючи вищезазначені тези з приводу тлумачення змісту принципу гласності та відкритості, а також співвідношення між собою, можна виокремити, що все ж вказані засати варто розглядати окремо одна від одної. Підтвердженням цьому може слугувати те, що оновлене адміністративно процесуальне законодавство відокремлює принцип гласності та відкритості один від одного. Адже в новій редакції КАС України, принцип гласності та відкритості розглядаються як окремі засади адміністративного судочинства, що в свою чергу підтверджується фіксацією в статтях кодексу. В редакції КАС України від 03 жовтня 2017 року а саме в ст.10 зазначено, що розгляд справ в судовому процесі проводиться відкрито. Будь яка особа, котра виявила бажання, має право бути присутньою в судовому засіданні, та від неї заборонено вимагати будь-який інший документ, окрім того, що посвідчує особу. Особи, котрі відповідно бажають бути присутніми на судовому засіданні, допускаються до зали до початку судового засідання. Також суд може видалити з зали судового засідання, якщо особа перешкоджає веденню судового засідання порушуючи його порядок [8].

Висновки до розділу 2

Після дослідження сутності та наукових підходів до розуміння принципу гласності та відкритості, ми можемо зробити висновок, щодо характерних ознак вищевказаного принципу відноситься те, що гласність та відкритість характеризує сутність і соціальний зміст права та являє собою одну з основних засад процесу формування, функціонування та розвитку конкретних правових норм. Принцип гласності та відкритості ґрунтується на конституційному праві доступу до інформації щодо здійснення правосуддя та забезпечує його реалізацію, а також має нормативно правовий рівень закріплення. Функціонування принципу гласності та відкритості передбачає наявність громадського контролю, та виступає дієвим засобом формування громадської думки про адміністративне судочинство, а також гарантією законності під час

розгляду адміністративних справ. Варто зазначити, що з допомогою гласності та відкритості реалізуються завдання адміністративного судочинства.

Щодо наукового підходу з визначення принципу гласності та відкритості, то варто підсумувати, що науковці здебільшого розділяють поняття гласності та відкритості, та підходять до їх вивчення не тільки комплексно, але й роздільно один від одного. Принцип гласності в своїй сутності утворює окремі процесуальні засади розгляду справи, встановлює обов'язкові правила його відкритості, застосування технічних засобів фіксації розгляду справи в судовому засіданні та використання режиму відео-конференції, вимоги щодо обмеження доступу до судової зали, розгляду справи її в закритому засіданні, оголошення судових рішень тощо. Натомість принцип відкритості включає в себе вимоги щодо оприлюднення інформації, пов'язаної із справою та забезпечує право на отримання інформації про дату, час і місце розгляду адміністративної справи, порядок доступу до судових рішень, засади ознайомлення з матеріалами справи, правила оприлюднення інформації щодо суду, який розглядає справу, учасників справи чи предмета позову, дати надходження позовної, чи будь-якої іншої заяви у справі, а також щодо вжитих заходів забезпечення позову та доказів та стадії розгляду конкретної справи.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМАТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЛАСНОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день варто ще раз наголосити про актуальність дослідження гласності та відкритості, адже незважаючи на ризики не вжиття дієвих заходів щодо здійснення захисту держави, громадян, та безпосередньо судової системи в умовах війни, а також необхідність забезпечення права на справедливий суд, принцип гласності та відкритості має суттєве значення для судочинства. В статті 6 ЄКПЛ «Право на справедливий суд» закріплено процесуальні вимоги публічності розгляду та проголошення судових рішень. З практики Європейського суду з прав людини слід виділити, що сторони мають право на публічне слухання, відповідно за відсутності винятків. Це захищає сторони від процесуального свавілля та самоправства, що може опинитися поза увагою громадськості. Гарантія публічності правозастосування є складовим елементом забезпечення справедливого судового розгляду.

В Україні вимога публічності судового розгляду є комплексною, та включає в себе кілька видів можливості отримання інформації. Її можна отримати шляхом безпосереднього сприйняття даної інформації в судовому засіданні за особистої присутності, а також за допомогою ЗМІ чи офіційного веб-порталу судової влади України [1, с. 107].

Проте проблематикою реалізації гласності та відкритості в 2020-2022 роках було різке поширення захворювання COVID-19. З огляду на це, були внесені зміни до процесуального законодавства, з закріпленням можливості суду обмежити доступ осіб, які не є учасниками судового процесу в судові засідання під час карантину відповідно до Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб», якщо така участь в судовому засіданні становитиме загрозу життю чи здоров'ю особи [16, с. 49]. Проаналізувавши проблематику застосування принципу гласності та відкритості в правосудді сьогодення, можна визначити, що існує велика кількість перешкод, котрі на даний момент є

вирішені за допомогою електронних ресурсів або ж частково чи повністю не вирішені.

Забезпечення доступу до реєстрів у галузі права. ВРУ в 2005 році прийняла ЗУ «Про доступ до судових рішень», в якому було визначено порядок доступу до судових з метою забезпечення принципу гласності та відкритості. З 2006 року запрацював Єдиний державний реєстр судових рішень, за допомогою якого доступ до судових рішень отримали не тільки учасники справи, але і будь-які інші учасники справи. Всі судові рішення в ЄДРСР були відкриті для цілодобового та безоплатного доступу [18]. Проте після початку широкомасштабного вторгнення в 2022 році, з метою запобігання загрозі життю та здоров'ю суддів та учасників судового процесу, а також з метою збереження безпеки щодо цілісності баз даних у період військового стану, доступ до ЄДРСР був тимчасово призупинений, а Верховний Суд надав рекомендацію судам першої та апеляційної інстанції на випадок захоплення населеного пункту, чи загрози його захоплення, вивезти прилади з електронними цифровими підписами суддів та працівників апарату суду, а в разі відсутності можливості це зробити знищити їх. Але вже у квітні 2022 року до ЄДРСР був відновлений частковий доступ [21].

Взаємодія судової влади з суспільством. Подоланням певної проблематики з взаємодією судової влади з громадськістю слугує створення можливості відкрити провадження за допомогою електронних засобів, та інших супутніх процесуальних дій в електронному обігу. Україна знаходиться на початку свого шляху до електронного правосуддя. Певними здобутками можна відмітити запровадження «Електронного суду», який слугує способом забезпечення обміну процесуальними документами в електронній формі між судами, та учасниками судового процесу. Принцип гласності та відкритості передбачає, що ніхто не може бути обмежений у праві на отримання в суді усної або письмової інформації про результати розгляду його судової справи. В регіонах, в яких немає активні бойові дії або які не перебувають під тимчасовою окупацією, цей принцип дотримується. Учасники судового процесу надалі отримують за місцем

своїєї реєстрації за допомогою кореспонденції повідомлення про дату судових засідань, а також копії судових рішень. Проте виникла проблема, яким чином повинні отримувати такі документи та повідомлення внутрішньо переміщені особи, які на сьогодні не перебувають за місцем своєї реєстрації [2, с.1]. Вирішення цього питання відбулося за допомогою Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо здійснення судочинства в умовах воєнного чи надзвичайного стану» [19]. Це дало можливість за допомогою Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, а також в мобільному застосунку «Дія», надавати інформацію про суд, що розглядає справу, про сторони спору та предмет позову, місце, дату та час судового засідання у справі. Більше того, за допомогою додатку «Дія» особа, яка є стороною у справі, зможе отримувати в електронній формі судові рішення або виконавчий документ [2, с.2].

Перші зміни в цьому напрямку розпочались ще у 2020 році, коли на території України був запроваджений карантин у зв'язку із епідемією COVID-19. І з того часу вже повноцінно працює система повідомлення учасників справи та надсилання копій судових рішень, судових повісток та інших процесуальних документів. Проте варто наголосити, що законодавством України передбачено засоби належного інформування учасника справи: безпосередньо в суді; рекомендованим листом; листом на електронну адресу (якщо така адреса відома суду); SMS-повідомленням на номер телефону учасника справи (якщо учасник справи подав заяву до суду про інформування його за допомогою SMS-повідомлень). А надання такої інформації учасникам справи через додаток «Дія» не матиме офіційного статусу повідомлення. Це лише дасть змогу забезпечити краще інформування учасників справи, що згодом допоможе їм вжити необхідних заходів для захисту своїх прав та інтересів. Тому з суду не знімається обов'язок використання засобів належного інформування учасника справи, перелік яких зазначено вище, а повідомлення через вебпортал електронних послуг будуть використовуватись як додаткові, що на мою думку свідчить про

покращення в сфері забезпечення гласності та відкритості, який як відомо і проявляється в забезпеченні доступу та отримання інформації [2, с.3].

Варто звернути увагу на використання судових трансляцій вже під час активних бойових дій на території України. Минуло вже 9 років з моменту початку застосування цього механізму. Згідно з Українським законом «Про судоустрій і статус суддів», трансляція судового засідання можлива лише за дозволом суду. У разі, якщо всі учасники справи беруть участь у засіданні через відеоконференцію, трансляція обов'язково проводиться в мережі інтернет. Згідно з процесуальним законодавством, суддя може прийняти рішення про проведення закритого засідання, у такому випадку трансляція здійснюватися не буде. У відкритому засіданні суддя також має враховувати суспільний інтерес до справи, щоб вирішити, чи потрібно застосовувати в даному випадку трансляцію. Чинне законодавство визнає обґрунтованим суспільний інтерес до викриття порушень прав людини, загроз державному суверенітету та територіальній цілісності нашої держави. [19].

У «Юридичній газеті онлайн» з'явилося повідомлення про початок трансляції судового процесу у Солом'янському районному суді м. Києва у справі №760/5257/22, а також було закликано інші суди відновляти трансляції судового процесу. Будь-хто має можливість переглядати судові засідання на офіційному YouTube-каналі та веб-порталі «Судова влада України». Вищенаведене в даному ключі відображає забезпечення гласності та відкритості судового засідання в будь якому судочинстві навіть під час дії воєнного стану, що я вважаю цілком правильним кроком, адже це не тільки забезпечить дотримання професіоналізму та законності судового розгляду під призвою «громадського контролю», але і суттєво підвищить довіру до органів судової влади.

Важливою проблемою реалізації гласності та відкритості під час війни я б хотів відмітити законопроект, котрий був зареєстрований безпосередньо під час написання даної курсової роботи, в якому йдеться про те, що практика судів стосовно мобілізації та виконання військового обов'язку може бути закрита для громадськості. Верховна Рада готується прийняти законопроект №7033-д.

Комітет Верховної Ради з питань правової політики 1 травня рекомендував ухвалити цей законопроект, який пропонує закривати певні відомості в Єдиному державному реєстрі судових рішень «через чутливість цієї інформації в умовах воєнного конфлікту». Важливо відзначити, що цей законопроект вже мав висновок комітету, але було запропоновано переглянути його через прийняття парламентом закону про мобілізацію. «Деякі типи судових рішень, які стосуються санкцій за порушення військових обов'язків, також пропонується закрити» - зауважив член Комітету, народний депутат Роман Бабій. [7]. На мою думку така тенденція є різко негативною, адже закривши окремі види судових рішень, це чітко порушення принципу гласності та відкритості, наслідком якого буде відсутність практики судочинства з окремих видів судових рішень. Більше того відсутність прозорості, «громадського контролю» породжує велику кількість незаконних рішень, зловживання службовим становищем, самоправства та повністю підриває довіру до органів судової влади.

Висновки до розділу 3

Отож підсумовуючи вищенаведене, можна чітко відмітити, що забезпечення гласності та відкритості адміністративного судочинства, та і судочинства в цілому є надзвичайно важливим та одночасно важким у вирішенні питанням. Під час війни до ЄДРСР щодня вноситься близько 11.5 тисяч судових рішень, про те в довоєнний період, цей показник становив близько 30 тисяч судових рішень. З іншого боку, в даний період спостерігається взагалі зменшення звернень до судів, що пояснюється відсутністю реального доступу до правосуддя значною частиною населення України, і в свою чергу становить велику проблему забезпечення гласності та відкритості судового процесу [15].

Під час війни в Україні, реалізація принципів гласності та відкритості в адміністративному судочинстві стикається з численними проблемами, що виникають внаслідок складних умов під час війни. Деякі проблеми є вже вирішені, або знаходяться на шляху до вирішення (висвітлені в даному розділі),

інші ж є повністю не вирішеними за тих чи інших обставин. Тому підсумовуючи проблематику реалізації гласності та відкритості в сьогоденні України, я б хотів висвітлити основні з них а також вказати можливості їх вирішення.

Перш за все безпека учасників процесу, адже людина, її життя та здоров'я є найбільш цінністю демократичного суспільства. Війна створює загрозу для безпеки суддів, адвокатів, свідків та інших учасників адміністративного судочинства, що в свою чергу може призвести до страху перед участю у відкритих процесах. Обмеження доступу до інформації теж має місце, адже воєнний стан часто супроводжується обмеженням доступу до інформації з метою збереження національної безпеки, і часто може слугувати порушенням законності, або ж використання обмеження інформації, для особистого збагачення. Це може стати великою перешкодою не тільки для реалізації гласності та відкритості в адміністративному судочинстві, але і породити незаконність та свавілля силових та державних органів, а також породити значно більшу кількість корупційних правопорушень в органах судової влади. Вплив на рішення суду, адже війна може нести вплив в тій чи іншій мірі на об'єктивність та незалежність суддів, що може призвести до прийняття необґрунтованих рішень. Збитки у судовій інфраструктурі. Підтвердженням даній проблематиці слугує те, що 10% судів перебувають на непідконтрольній території, а частина будівель пошкоджено чи зруйновано, що в свою чергу унеможливорює нормальну роботу суду. Воєнні дії можуть призвести до знищення судових будівель та порушення роботи судів, що ускладнює здійснення судочинства відкритим та прозорим, а робота судів в містах східної України неподалік лінії фронту, і взагалі становить небезпеку для всіх учасників судового процесу в повній мірі.

Шляхи вирішення вищезазначених проблем існують, проте на практиці, можуть бути складними для реалізації. Захист учасників процесу. Необхідно забезпечити адекватний захист для суддів, адвокатів та інших учасників адміністративного судочинства, наприклад, шляхом надання особистої охорони або конфіденційного судового процесу, а також забезпечення укриттів на випадок повітряної тривоги. Вирішення проблеми обмеження інформації

знаходиться в розвитку інформаційних технологій. Використання сучасних технологій може сприяти забезпеченню доступу до інформації та проведенню відкритих судових процесів в умовах війни. Забезпечення технологій у вигляді онлайн трансляцій судових засідань, публікації рішень та інших дій з використанням мережі інтернет, буде слугувати громадським контролем за судовою владою, забезпечить дотримання принципу відкритості та підвищить довіру громадян до суду. Міжнародна підтримка теж є важливою складовою, адже міжнародні організації та співтовариства можуть надати допомогу в забезпеченні прозорості та незалежності судочинства в умовах війни. Інформаційна кампанія. Проведення інформаційних кампаній щодо важливості гласності та відкритості в судочинстві може сприяти підвищенню громадського рівня обізнаності, правосвідомості, формуванню громадянського активного суспільства та довіри до судової системи. Підтримка судової інфраструктури.

Необхідним є надати фінансову та технічну підтримку для відновлення та зміцнення судової інфраструктури, що постраждала внаслідок воєнних дій, що допоможе відновити будівлі, забезпечити комфортні умови праці для працівників апарату суду та суддів зокрема, а також зменшити навантаження в вигляді великої кількості справ на одного суддю. Тому узагальнюючи, реалізація принципів гласності та відкритості в адміністративному судочинстві в умовах війни є складною, потребує трансформації та капіталовкладень, проте можлива за умови вжиття відповідних заходів та підтримки з боку міжнародного співтовариства.

ВИСНОВКИ

В відповідності да вищевикладеного, можна зробити висновок про досягнення мети та завдань даної курсової роботи, що дає нам можливість зробити наступні підсумки.

1. З'ясовано, поняття гласності та відкритості як одного з основних принципів адміністративного судочинства. У пункті 7 частини 3 статті 129 Конституції України зазначено цей принцип, який вимагає, щоб усі учасники справи та особи, щодо яких приймають рішення щодо їх прав, свобод, інтересів або обов'язків, мали право отримувати інформацію про результати розгляду справи, як усно, так і письмово. Ніхто не може бути обмежений у праві на отримання інформації щодо дати, часу та місця розгляду справи. Кожен має право на ознайомлення з судовими рішеннями, котрі набули законної сили та були розглянуті в відкритому судовому засіданні. Проте, це право може бути обмежено в інтересах нерозголошення конфіденційної, державної чи комерційної таємниці. Розгляд справ проводиться відкрито, крім випадків в яких судові засідання може бути закриті повністю або частково, про що суд постановляє ухвалу. Розгляд в закритому судовому засіданні відбувається відповідно до засад адміністративного судочинства. Під час розгляду в такому судовому засіданні можуть бути присутні особи які беруть участь в справі, а також можуть залучатися свідки, експерти, спеціалісти та перекладачі. У випадку якщо під час такого судового засідання з'ясується, що інформація є суспільно важливою, або ж доступ до інформації обмежено з порушенням, то суд повинен постановити ухвалу про дослідження її у відкритому судовому засіданні. На суд покладена функція повної фіксації за допомогою звукозаписувального технічного засобу під час судового засідання. Особи, котрі присутні в залі судового засідання вправі використовувати портативні аудіотехнічні засоби. Фіксація судового засідання на стаціонарну апаратуру, або ж його трансляція допускається при наявності ухвали суду та зі згоди на це осіб, котрі беруть участь у справі за виключенням суб'єктів владних повноважень,

згода яких не потрібна в даному випадку. Судове рішення, що ухвалене в такому судовому засіданні проголошується відкрито.

2. Встановлено, що принципи адміністративного судочинства існують в сукупності, та утворюють цілісну правову основу для здійснення адміністративного правосуддя та правосуддя в цілому. Гласність та відкритість втілюється з однієї сторони з дотриманням верховенства права, а з іншої є його ознакою. Через це необхідно розглянути гласність та відкритість серед інших принципів, та з'ясувати взаємозв'язок між ними. Отримання інформації щодо судового засідання, повинно відбуватися в визначений законом спосіб, а в свою чергу недотримання принципу гласності та відкритості буде тягнути невідповідність закону таких дій. Тому можна ствердити, що принцип гласності та відкритості існує не тільки окремо, але і в комплексі з іншими принципами адміністративного судочинства та займає значну роль в їхній системі, адже будь-які процесуальні дії суду та учасників процесу повинні відбуватися в відповідності до положень гласності та відкритості.

3. Дослідивши сутність та важливість гласності та відкритості в судовому процесі, варто підсумувати зміст та основні ознаки вищевказаного принципу. З допомогою гласності та відкритості в першу чергу реалізується завдання адміністративного судочинства. Базується він на конституційному праві доступу до інформації щодо розгляду адміністративних справ, що забезпечує його практичне застосування. Принцип гласності та відкритості отримав нормативне закріплення не лише в конституційному праві, але і отримав визначення умов дотримання та реалізації, у вигляді вимоги до суду. Здійснення вищезазначеного принципу є проявом суспільного контролю, засобом формування думки громадськості про органи судової влади. Також на моє особисте переконання, за допомогою гласності та відкритості може відбуватися формування громадянського суспільства з підвищеною соціально-політичною активністю. І також варто зауважити про забезпечення за допомогою гласності та відкритості законності розгляду адміністративних справ, присутності етичності та відчуття

підвищеної відповідальності у суддів та зниження процесуального свавілля через відкритість судового засідання.

4. З'ясувавши наукові підходи до визначення гласності та відкритості різних дослідників, можна дійти висновку що більшість науковців з приводу доктринального тлумачення сутності гласності та відкритості як засад судочинства розділяють їх, та вказують на потребу відокремленого тлумачення один від одного. Адже гласність уособлює під собою процесуальні засади розгляду справи, встановлює можливість та правила застосування засобів фіксації судового засідання, відеоконференції та трансляції судового засідання. Закріплює вимоги щодо закритого судового засідання, а також засади проголошення судових рішень. Відкритість в свою чергу охоплює вимоги щодо оприлюднення інформації пов'язаної з справою, вказує на право бути повідомленим про місце, дату та час проведення судового засідання, на порядок доступу до судових рішень та їх оприлюднення, на право ознайомлення з матеріалами справи а також отримання інформації щодо суду, який розглядав конкретну справу, учасників справи, предмета позову та інше.

5. Дослідивши та проаналізувавши проблематику забезпечення та реалізації гласності та відкритості в умовах сьогодення нашої держави, можна стверджувати що викликів дійсно безліч за обставин повномасштабного вторгнення. Деякі з них є вирішені або ж майже вирішені. Надання можливості отримання в електронній формі через додаток «Дія» судові рішення чи виконавчий документ, та запровадження додаткового не офіційного повідомлення про дату, час і місце судового засідання через мобільний додаток «Дія», це все безперечно слугує покращенням гласності судочинства, та вирішує проблему з отримання судових документів чи повідомлень для внутрішньо переміщених осіб, та в районах військових дій. Проявом відкритості слугує присутність трансляцій судового засідання, незважаючи на реалії сьогодення, що значно підвищує прозорість та довіру суспільства до органів судової влади, а в свою чергу такий «громадський контроль» може слугувати забезпеченням законності прийняття рішення. Проте також має місце ряд невирішених

проблем, котрі стосуються забезпечення гласності та відкритості адміністративного судочинства. Обмеження доступу до інформації, що є цілком логічним під час війни, проте негативно впливає на гласність та відкритість судового процесу та прояви демократизму. Безпека для учасників процесу, особливо в прифронтових містах, відновлення зруйнованих будівель судової влади та дотичних споруд, що постраждали під час бойових дій. Вирішення переважної більшості проблем може відбуватися шляхом міжнародної підтримки судових установ, збільшення додаткового фінансування для забезпечення безпеки учасників процесу та відбудови пошкоджених будівель, а також практичне застосування та розвиток сучасних технологій таких як: подача документів через електронний суд, отримання електронних рішень, ведення трансляцій резонансних судових справ, що буде слугувати проявом прозорості, гласності, відкритості, та збільшить довіру суспільства до судочинства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко О. В. Публічність судового розгляду як гарантія права на справедливий суд. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. Київ, 2021. № 1. С.105-110.
2. Врублевський Б. А. Здійснення судочинства в умовах воєнного стану. *Юридична практика*. 2022. С. 1-4. URL : Здійснення судочинства в умовах воєнного стану: судові повістки через «Дію» та інші зміни до законодавства — PRAVO.UA (дата звернення 01.05.2024).
3. Гаврилюк О. О. Зміст принципу гласності та відкритості в адміністративному судочинстві України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2011. № 3. С. 156-162.
4. Гаврилюк О. О. Принцип гласності та відкритості у адміністративному судочинстві України: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.07. Херсон, 2012. 19с.
5. Гаврилюк О.О. Особливості застосування принципу гласності та відкритості в адміністративному судочинстві України. *Форум права*. 2011. № 2. С. 147-150. URL : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11_gooasu.pdf. (дата звернення 29.04.2024).
6. Джафарова М. В. Зміст та процесуальне значення принципу гласності та відкритості адміністративного судочинства України. *Науковий вісник Херсонського держ. ун-ту. Юридичні науки*. Херсон, 2014. С. 99-104.
7. Заборона публікацій судових рішень стосовно мобілізації та військового обліку. Судово-юридична онлайн газета. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/299655-verkhovnaya-rada-namerena-zapretit-publikovat-v-reestre-sudebnye-resheniya-po-mobilizatsii-i-voennomu-uchetu> (дата звернення: 25.04.2024).
8. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. №35-36. ст. 446.
9. Комзюка А.Т. Адміністративна юстиція в Україні : навчальний посібник. К. : Прецедент, 2009. 198 с.

10. Кондратенко В. М.. Принципи гласності та відкритості в адміністративному судочинстві України : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2013. 20 с.

11. Конституція України: станом на 01.01.2024 р./ Верховна Рада України. Київ: Право, 2024. 93 с.

12. Михеєнко М. Конституційні принципи кримінального процесу. *Вісник Академії правових наук*. 1997. № 2. С. 110-112.

13. Мілієнко О.А. Принципи гласності та відкритості в адміністративному судочинстві України: теорія, досвід реалізації та адаптації до європейських стандартів : автореф. дис.. канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2016. 254 с.

14. Петрухін І. Л. Гласність судочинства. Конституційні основи правосуддя. М. : Наука. 1981. 360 с.

15. Правосуддя в Україні під час війни. Інтерв'ю Б. Моніча, Голови РСУ, італійському виданню ADNKRONOS. URL: <https://pravo.ua/pravosuddia-v-ukraini-pid-chas-viiny-interv-iu-bohdana-monicha-holovy-rsu-italiiskomu-vydanniu-adnkronos/>. (дата звернення: 28.04.2024).

16. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України № 540-IX від 30.03.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#Text> . (дата звернення: 29.04.2024).

17. Про державну таємницю. Закон України від 21.01.1994 р. № 3855. (Редакція станом на 01.01.2024 р.). *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 16. ст. 93.

18. Про доступ до судових рішень. Закон України від 22.12.2006 р. № 3262-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 15. ст. 128.

19. Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 02.06. 2016 р. №1402 VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. ст.545.

20. Рабінович П.М. Європейська конвенція з прав людини: проблеми національної імплементації. Наукові дослідження інституту державного будівництва та місцевого самоврядування. Львів : Астрон, 2002. 192 с.

21. Рекомендації судам першої та апеляційної інстанції на випадок захоплення населеного пункту та/або суду чи безпосередньої загрози його захоплення. Затв. Розгляд Голови Верховного Суду від 13.03.2022 р. № 6/0/9-22. URL:<https://pravo.ua/u-verknoynomu-sual-zarverazneno-rekomendalsii-sudam-pershoi-ta-apeliatsiinoi-instantsii/> . (дата звернення: 29.04.2024).

22. Факас І. Б. Гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами як конституційна засада судочинства. *Часопис Київського університету права*. 2006. № 3. С. 63-67.